

**“Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы” АҚ жанындағы
медицина колледжі**

Әлеуметтік гуманитарлық кафедрасы

БӨЖ

Презентация
***тақырыбы: “меншіктік
классификация”***

Орындаған: Нурали А.А.
Тобы: С-МІҚ-11.01.19 а
Қабылдаған: Сатаев А.Т.

Шымкент 2019

Жоспар

1. Меншік және иемдену

2. Меншіктің экономикалық мағынасы

3. Жекешелендіру үш негізгі бағыты

4.

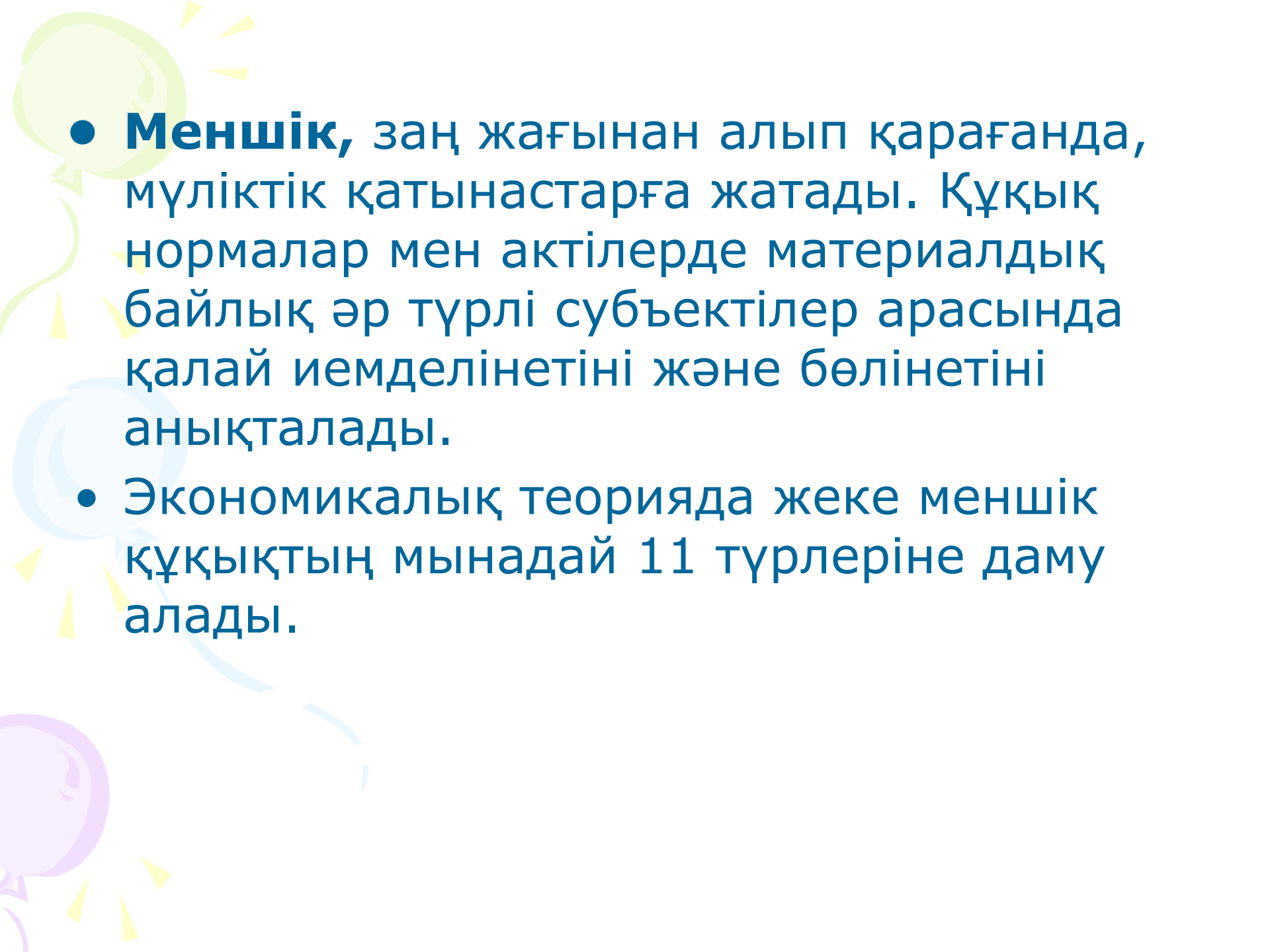
- **Меншік** – қоғамдық құрылыстың негізі – қоғамдық бастаулардың негізіне жатады. Меншік экономикалық категория ретінде өндіріс құрал – жабдықтарын және өндірілген өнімдерді иемденуге байланысты адамдар арасында туындайтын қоғамдық қатынастар.
- Меншік қатынастарын дұрыс түсіну үшін, оны иемдену қатынастарымен салыстыру қажет.
- **Иемдену** – затты меңгеріп алудың нақты қоғамдық әдісі. Иемдену осы берілген меншіктің және оның нақты түрлерінің негізі, тамырлы белгісін құрайды. «Меншік» және «иемдену» деген түсініктерді ажыратып, әрқайсы жеке танып білу қажет: бұлардың жеке ұғымдар және экономикалық қатынастар жүйесінде өздерінің жеке орындары болады.

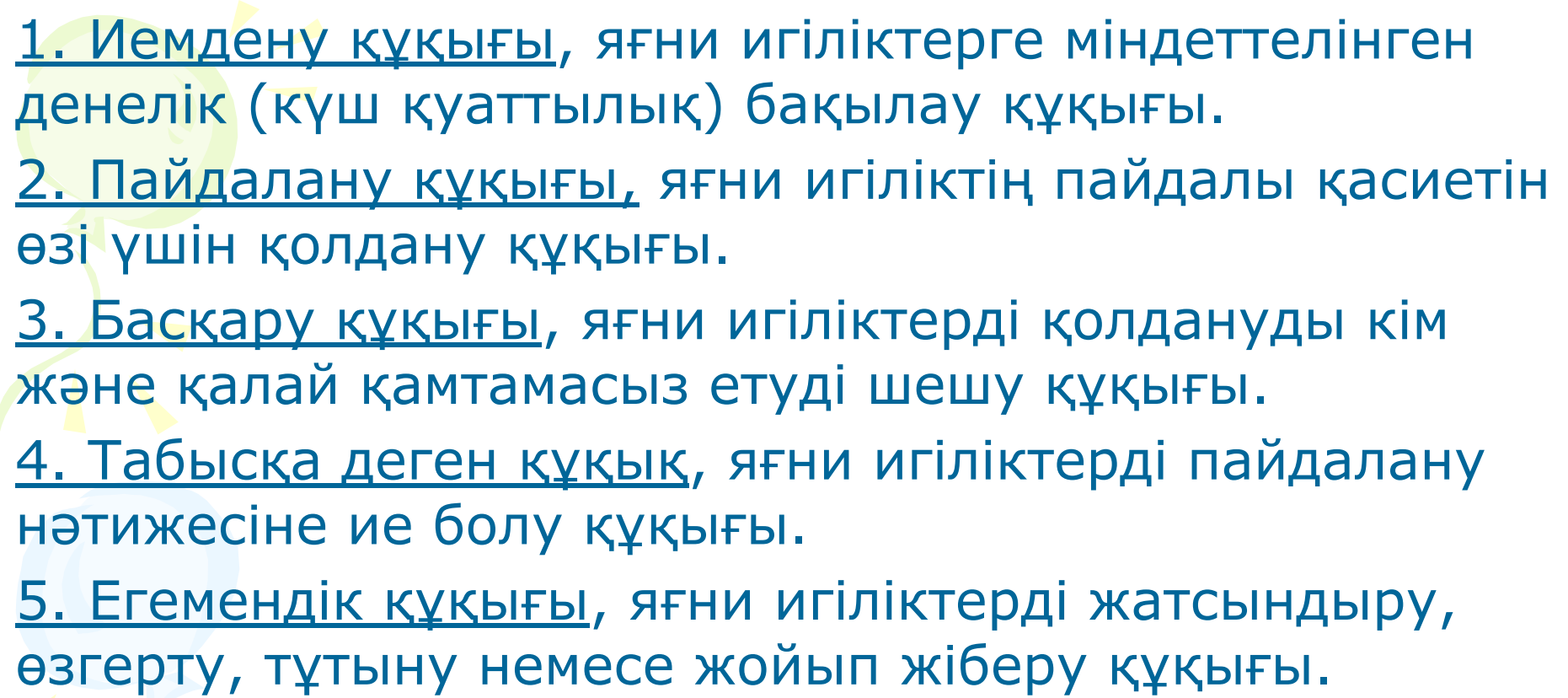
- **Иемдену** – шаруашылық өмірдің жүйесімен сәйкестікте болады және сонымен бірге дамиды. Алғашқы заманда адамдар көбінесе табиғат сыйларын жинап, аң мен балық аулап иемденген. Бара-бара екі типті шаруашылық қалыптасады – иемденуші (табиғаттың дайын сыйларымен айналысатын) және өндіруші шаруашылықтар.
- Меншік ол зат емес, меншік – заттарға байланысты адамдар арасындағы қатынастар, яғни меншік объектісін пайдаланудағы субъектінің құқығы.

Меншіктің экономикалық мағынасы

келесі қатынастармен сипатталады:

- *Иемдену* – затты өз игілігіне пайдалану.
- *Жатсындыру* – меншік объектісін иеліктен шығару
- *Жекелендіру* - әр бір тауар өндіруші мамандығы бойынша белгілі бір тауар өндірісіне жекеленеді.
- *Қоғамдастыру* – еңбектің қоғамдық сипатының дамуы.
- *Өндірістің* материалдық және жеке факторының бірігу тәсілі.
- *Табысты бөлу әдістері.*

-
- **Меншік**, заң жағынан алып қарағанда, мүліктік қатынастарға жатады. Құқық нормалар мен актілерде материалдық байлық әр түрлі субъектілер арасында қалай иемделінетіні және бөлінетіні анықталады.
 - Экономикалық теорияда жеке меншік құқықтың мынадай 11 түрлеріне даму алады.

-
1. Иемдену құқығы, яғни игіліктерге міндеттелінген денелік (күш қуаттылық) бақылау құқығы.
 2. Пайдалану құқығы, яғни игіліктің пайдалы қасиетін өзі үшін қолдану құқығы.
 3. Басқару құқығы, яғни игіліктерді қолдануды кім және қалай қамтамасыз етуді шешу құқығы.
 4. Табысқа деген құқық, яғни игіліктерді пайдалану нәтижесіне ие болу құқығы.
 5. Егемендік құқығы, яғни игіліктерді жатсындыру, өзгерту, тұтыну немесе жойып жіберу құқығы.

1. Аукционда
байқау
бойынша сату
және сатып
алу.

2. Кәсіпорын
капита-лының
үлесін сату
(акцияларды)

3. Жалға
берілген
кәсіпорынның
мүлкін сатып
алу.

Жекешелендірудің тәсілдері

- Жекешелендіру үш негізгі бағытта жүргізіледі.
- **Кіші жекешелендіру** – еңбеккерлердің саны 200 адамға дейін.
- **Жаппай жекешелендіру** – орташа және ірі кәсіпорындар (200-500 адам) және халыққа жекешелендіру купондарының бөлінуіне негізделді.
- **Жеке жобалық жекешелендіру** – ірі кәсіпорындар мен мемлекеттің ерекше маңызды кәсіпорындары.

Қазақстан республикасындағы жекешелендіру мен мемлекет иелігінен алу процесін 4 кезеңге бөлуге болады:

1. 1991-1992 ж.ж.- мемлекет меншігінің реформасы кең көлемде нарықтық экономикаға көшуге жағдай жасау үшін жүргізілді. Бұл кезде мемлекеттік меншікті мемлекет иелігінен алу жекешелендіру жүзеге асырыла бастады. Негізгі мақсат өндірістік қатынастардың жаңа түрін қалыптастыру, меншік иелерінің жаңа тобын құру. Мемлекеттік меншікті азаматтарға бағалы қағаз түрінде мүлкін бөліп беруді көздеді. Бұл кезде ашық аукциондар мен конкурстар арқылы шағын, орта кәсіпорындар жекешелендірді.

2. 1993-1995 ж.ж. – мемлекет иелігіндегі мүлікті халыққа қайтару арқылы нарыққа көшу жағдайын жасауы. Бұл кезеңде шағын және жаппай жекешелендіру жүргізілді. Мұндағы негізгі мақсат нарықтық экономикаға өту жағдайын қалыптастыру, мемлекет иелігінен алу барысында әлеуметтік әділеттілікті сақтауға, жекешелендірудің тәртіппен, мемлекеттің бақылаумен жүзеге асуын қамтамасыз ету. Жекешелендірудің әртүрлі бағыт бөлімінде халықтың меншік деген құқығы инвестиция тарту, оның ішінде шетелдік инвестицияларды мүмкіндігі жүзеге асуына жағдай жасалды.

Қазақстан Республикасында мемлекет иелігінен алу мен жекешелендірудің негізгі мақсаты мынада:

- шаруашылық субъектілерінің тиімді түрі ретінде жеке меншік топтарын қалыптастыру;
- бәсекелестік ортаны қалыптастыру арқылы, өндірісті монополиясыздандыруды қамтамасыз ету;
- шағын және орта бизнесты дамыту;
- жеке бизнес басымырақ ұйымдық шаруашылық құрылымды қалыптастыру;
- бағалы қағаздар нарығының субъектісі ретінде инвестициялық құрылым жүйесін дамыту және нығайту.

Әдебиеттер

- 1 Оразалин Қ.Ж.. «Кәсіпорын экономикасы»: Алматы, 2012.
- 2 Ералы А.Қ., М.Г Қабылбеков «Кәсіпорын экономикасы»: ҚазҰТУ, 2005.
- 3 Мейірбеков А.Қ., Қ.Ә Әлімбетов «Кәсіпорын экономикасы»: Алматы 2003.
- 4 Мамыров Н.К., М.А Тілеужанова «Микроэкономика»: Алматы 2005.
- 5 Зайцев Н.Л. «Экономика промышленного предприятия»: ИНФРА 2000.
- 6 Әбдірахманова Г.И. Кәсіпорын экономикасы. Алматы: Экономика, 2008
- 7 Бердалиев К.Б., Өмірзақов С.Ы., Есенғазиев Б.К., Ерғалиев Қ.Р. Басқару негіздері.- Алматы: - Экономика, 2004.
- 8 Бердалиев К.Б., Өмірзақов С.Ы., Тұрсынбаева А.А., Сатқалиева Т.С. Менеджмент теориясы мен тәжірибесі.- Алматы, 2002.